

حیای مطلوب چیست؟/ حیای عقل و حیای حماقت از دید پیامبر(ص)

از امور پسندیده‌ای که به انسان ارزشی می‌دهد و مرتبه و مقام او را نزد حق و خلق رفعت می‌بخشد، شرم و حیا کردن از امور قبیح است، اموری که خدا و انسان‌های والا و عاقل، قبیح و زشت می‌شمارند.

خبرگزاری مهر- از امور پسندیده‌ای که به انسان ارزشی می‌دهد و مرتبه و مقام او را نزد حق و خلق رفعت می‌بخشد، شرم و حیا کردن از امور قبیح است، اموری که خدا و انسان‌های والا و عاقل، قبیح و زشت می‌شمارند.

حیا که مایه اولی و اصلی‌اش از سوی خدا در وجود انسان نهاده شده است، باید به وسیله مربیان دلسوز رشد داده شود و با نصیحت و موعظه و تذکر تقویت گردد تا وجود انسان در برخورد به امور قبیح و زشت از آلوده شدن و اتصال به خباثت امساک و اقناع ورزد.

مربیان باید این معنا را تعلیم دهند که حیای مورد نظر حیای ناشی از عقل و خرد است که قدم‌های انسان را از رفتن به سوی گناه باز می‌دارد و از گرفتار شدن نفس به آلودگی‌ها مانع می‌شود، نه حیایی که ناشی از جهل و نادانی است که سبب می‌شود انسان از پرسش‌های علمی و به جا و از قدم نهادن در وادی عبادت و خدمت به خلق باز بماند که در این گونه موارد جای حیا کردن نیست، زیرا این گونه حیا انسان را از رشد و کمال مانع می‌شود و در فیوضات الهی و رحمت حق را به روی او می‌بندد.

از رسول خدا(ص) روایت شده است: حیا بر دو گونه است: حیای عقل و حیای حماقت؛ حیای عقل ناشی از عدم نادانی است و حیای حماقت ناشی از نادانی است.

حیای عاقلانه، حیای پیامبران و امامان و اولیای الهی است که در حیات آنان یکی از پرقدرت‌ترین اسلحه‌هایی بود که با آن شیاطین را می‌رانند و آنان را با شکست مفتضحانه روبرو می‌کردند.

حیا، حافظ زبان از انواع بدگویی‌ها و حافظ گوش از گوش فرادادن به غیبت و تهمت و حافظ چشم از نظر دوختن به نامحرمان و حافظ شکم از خوردن حرام و حافظ قدم از رفتن به مجالس خلاف خداست. امام صادق(ع) فرمود: حیا از جلوه‌های ایمان است و دارنده ایمان در بهشت است. نیز حضرت صادق(ع) فرمود: کسی که حیا ندارد، ایمان ندارد. رسول خدا(ص) به روایت امام صادق(ع) از طریق پدران بزرگوارش فرمود: از خدا آن گونه که شایسته حیا است حیا کنید، گفتند: ای پیامبر خدا! چه کنیم؟ فرمود: اگر حیا کننده هستی احدی از شما شب را به روز نیاورد مگر این که مرگ خود را در برابر دو دیده خود ببیند و سر و آنچه از چشم و گوش و زبان دربردارد حفظ کند، و شکم و آنچه را از خوراک در خود می‌ریزد از حرام نگاه دارد، و قبر و پوسیده شدن بدن را به یاد آورد و کسی که آخرت را می‌خواهد، زیور دنیا را واگذارد.

شخصی به پیامبر خدا(ص) عرضه داشت: به من سفارشی ارائه دهید. حضرت فرمود: از خدا چنان که از مرد شایسته‌ای از قوم خود حیا می‌کنی حیا کن.

حیای مطلوب

صفات خوب معمولاً بین دو صفت بد در طرف افراط و تفریط قرار می‌گیرند برای مثال: ارضای غریزه جنسی از طریق اختیار نمودن همسر مشروع و قانونی عملی پسندیده است، لیکن شهوت رانی و یا تن ندادن به ازدواج هردو مذموم و از مصادیق افراط و تفریط در خصوص شهوت جنسی به شمار می‌آیند. حیای مطلوب نیز حیایی است که از افراط و تفریط به دور باشد.

حیای مطلوب آن است که انسان را از ارتکاب کار زشت باز دارد و در واقع حالتی متوسط و معتدل بین کم‌رویی، و دریدگی و بی‌شرمی است اما این که چه کاری زشت است، معمولاً تحت تأثیر نظام ارزشی یک جامعه است ما مسلمان‌ها باید ببینیم آموزه‌های دینی و اسلامی چه چیزهایی را زشت دانسته و انجام آن را گناه تلقی کرده تا مرتکب آنها نشویم.

اگر مرتکب گناه شدیم، باید خجالت بکشیم ما نباید از کارهایی که به ظاهر خلاف عرف است، اما خدا آن را می‌پسندد خجالت بکشیم. متأسفانه بسیاری از مردم که از حضور خدا غافلند، عکس این حالت را دارند یعنی از کاری که نزد خداوند زشت و گناه است-نعوذ بالله- ابایی ندارند ولی از انجام کاری که مردم آن را نمی‌پسندند در حالی که خدا آن را دوست دارد خجالت می‌کشند!

آنان بسیاری از اوقات فراموش می‌کنند که خدا ناظر اعمالشان است. نکته دیگری که باید به آن توجه کنیم این است که از نظر ارزشی، حیا مانند سایر صفات اخلاقی و حالات روانی، فی حد نفسه متصف به خوبی و بدی نمی‌شود بلکه بستگی به این دارد که تا چه اندازه با مصالح انسان و اهداف اخلاقی تناسب داشته باشد.